

Motion till riksdagen 2009/10:K397

av **Marianne Watz (m)**

Ordensväsendet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att upphäva ordensreformen från 1974.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att återinföra ett reformerat ordensväsen.

Motivering

Alla länder har olika typer av offentliga belöningsystem. På 1700-talet anslöt sig Sverige till det internationella systemet med förtjänstordnar genom att införa ett offentligt ordensväsen. År 1974 lämnade vi det internationella system som utmärker ett lands förtjänta medborgare med historiska nationella ordnar och valde en egen mycket speciell modell som innebär att det egna landets medborgare inte kan tilldelas någon av de historiska svenska ordnarna.

Den mer än tvåhundraåriga traditionen att dela ut de historiska svenska ordnarna till förtjänta medborgare bröts på 70-talet då riksdagen beslutade om ändrat belöningsystem. Reformen kallades ordensreformen, och förändringen innebar att inga svenska medborgare, endast utländska, skulle tilldelas de svenska förtjänstordnarna.

Av de fyra ordnarna behölls Serafimerorden och Nordstjärneorden, båda instiftade 1748 av Fredrik I, som kan tilldelas förtjänta utländska medborgare. Svärdsorden, instiftad 1748 av Fredrik I, och Vasaorden, instiftad 1772 av Gustav III, lades i vila.

Större delen av världens länder har i dag nationella offentliga belöningsystem som inkluderar ordnar. I Europa är det bara Sverige, Schweiz och Irland som inte delar ut ordnar till landets egna medborgare. Länder som varit kungadömen och blivit republiker har inte avskaffat ordensväsendet. Franska hederslegionen tillkom efter franska revolutionen, som myntade uttrycket

Fel! Okänt namn på

”frihet och jämlikhet”. Sankt Andreasorden, instiftad 1698 av Peter den Store av Ryssland och avskaffad vid revolutionen 1917, återinfördes 1998 av den ryska regeringen.

Konstitutionsutskottet uttalade sig 1973 på följande sätt: ”Utskottet ansluter sig till statsrådets uttalande att ordensväsendet inte i praktiken kan utformas och tillämpas på ett sätt som motsvarar det grundläggande kravet på jämlikhet och enhetlighet i bedömningen av olika personalkategoriernas arbeten.”

Under de mer än 30 år som gått sedan beslutet trädde i kraft har detta uttalande i praktiken motsagts varje år. Världens demokratier har fortsatt att dela ut ordnar till sina medborgare och i Sverige delas olika typer av förtjänsttecken ut.

Internationellt sett är det svenska förhållningssättet märkligt. Svenska företrädare uppfattas av omvärlden som mindre kvalificerade eftersom de i motsats till andra länders företrädare inte bär någon nationell orden i officiella sammanhang. Även nationellt, dvs. i Sverige, är det svenska förhållningssättet motsägelsefullt och inkonsekvent. Staten har behov av att kunna visa uppskattning för större samhälleliga insatser, och gör det också på olika sätt. Att förläna professors titel till en förtjänt medborgare är ett exempel på detta. Logiken i att det skulle vara mer jämlikt att ha tilldelat hovsångerskan Birgit Nilsson denna akademiska titel i stället för en förtjänstorden lyser med sin frånvaro.

Genom att ett offentligt ordensväsen infördes 1748 ökade statschefens möjligheter att belöna många personer på ett ekonomiskt sätt. Att som tidigare belöna genom att förläna adelskap och gods var dyrbart och bestående. En förtjänstorden har inget ekonomiskt innehåll och knyts till personen endast under livstiden. Det är ett skäl som fortfarande borde väga lika tungt: att kunna hedra förtjänta svenska medborgare inom olika samhällssektorer på ett värdigt och för statskassan ekonomiskt sätt. Denna uppgift fyller de historiska svenska förtjänstorden.

De brister som ordensväsendet hade, t.ex. den skeva fördelningen av utdelande mellan de fyra ordena och andra brister, kan åtgärdas genom en översyn av utdelningssystemet för de fyra förtjänstorden.

Enligt uppgift finns redan ett någorlunda utarbetat förslag att ta fram. På 90-talet tillsattes en informell beredning i syfte att komma fram till ett nytt statligt belöningssystem.

På 1700-talet anslöt sig Sverige till det internationella systemet med förtjänstorden genom att införa ett offentligt ordensväsen. Ordensreformen 1974 innebar att vi valde en egen modell som utesluter det egna landets förtjänta medborgare.

Efter mer än 30 år med denna modell är det dags att återgå till det system med förtjänstorden som resten av Europa och de flesta länder utanför Europa följer och på så sätt åter kunna belöna även svenska medborgare.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 5 oktober 2009

Marianne Watz (m)